

Євтушенко В.І., студентка 4 курсу
факультету № 2 НАВС *Науковий*
керівник: Хохліна О.П.,
професор кафедри психології та
педагогіки факультету № 2 НАВС,
доктор психологічних наук, професор

Особистісні властивості як чинник становлення рівня домагань у студента

Внутрішній світ особистості, її самосвідомість завжди перебували в центрі уваги не тільки філософів, учених, але й письменників і художників. Інтерес людини до себе, до свого внутрішнього світу здавна був предметом особливої уваги.

Від характеру рівня домагань людини залежить успішність його самореалізації в навчанні та праці, висота і реалістичність цілей, які він ставить перед собою, стратегія досягнення цих цілей, ступінь стійкості в ситуаціях фрустрації, в які людина потрапляє, йдучи до наміченої мети. Комплекс знань про характер рівня домагань людини дає інформаційний матеріал, що дозволяє робити прогноз щодо багатьох особливостей його діяльності у навчальній і професійній сферах. Незважаючи на дані науки про механізми формування самосвідомості, актуальною є проблема визначення можливих детермінант становлення рівня домагань, що й визначило мету нашого дослідження - виявлення наявності та характеру зв'язку між досліджуваним явищем та особистісними властивостями у студентів.

На теоретичному етапі вивчення праць С.Ескалона, В.М. Мясіщева, Л.І. Божович та ін., показало, що рівень домагань, як рівень обраних цілей, визнається найважливішим особистісним утворенням, що характеризує тенденцію до певної активності в поведінці і діяльності. Тобто, рівень домагань свідчить про те, що особистість чекає від себе такого ступеня виконання завдань відповідної складності, який її задовольнить; це рівень тих завдань, до виконання яких людина вважає себе здатною. Із рівнем домагань щільно пов'язана самооцінка, тобто оцінка особистістю самої себе, своїх можливостей та якостей, і саме вона лежить в основі рівня домагань.

Особистісні властивості - це ті психічні властивості, які є найбільш стійкими та постійно проявляються, забезпечують певний рівень поведінки та діяльності, типовий для неї. Відповідно до структури особистості, запропонованої А.Г. Ковальовим, психологічні властивості особистості представлені у темпераменті, характері, здібностях, спрямованості.

На емпіричному етапі використовувались стандартизовані психологічні методики, а саме: опитувальник В.К. Гербачевського «Оцінка рівня домагань», Методика діагностики спрямованості особистості Б. Басса (Опитувальник Смекала-Кучера), «Методика вивчення темпераменту» (за Г. Айзенком), Опитувальник Х. Шмішека «Діагностика типів акцентуації рис характеру та темпераменту» (за К. Леонгардом) та опитувальник для визначення типів мислення та рівня креативності Г.С. Нікіфорова. Для аналізу емпіричних даних були застосовані методи кількісної й якісної їх обробки. Дослідною роботою було охоплено 25 студентів четвертого курсу факультету №2 Національної академії внутрішніх справ, які навчаються за напрямом підготовки «Психологія».

Було виявлено, що більшість студентів характеризується переважно середнім рівнем домагань. Такий рівень домагань пов'язаний щонайперше з групою безпосередньої мотивації діяльності (мотивами самоповаги, змагальним, внутрішнім, пізнавальним та уникнення), а також з групою мотивів, зумовлених особливостями діяльності суб'єкта (ініціативність та прогнозованість результатів). Дані вивчення особистісних властивостей студентів свідчать, що вони найбільшою мірою наділені спрямованістю на задачу, тобто у них переважають мотиви, що породжуються самою діяльністю; вони характеризуються такими домінуючими типами темпераменту, як холеричний та сангвінічний; найбільш вираженою у них акцентуацією характеру є гіпертимність. Середній рівень вираженості належить акцентуаціям «емотивність», «тривожність» та «циклотимічність»; найнижчий рівень прояву мають акцентуації демонстративності, невірноваженості, екзальтованості, а застрягаючий, педантичний та дистимічний типи акцентуацій взагалі не проявилися у досліджуваних. Домінуючим і найбільш вираженим типом мислення у студентів є словесно-логічне та наочно-образне.

Співставлення даних щодо рівня домагань студентів та їх спрямованості показало, що переважаючий у них середній рівень домагань найбільшою мірою представлений у студентів зі спрямованістю на задачу, дещо менше - зі спрямованістю на взаємодію, ще менше - зі спрямованістю на себе та більшою мірою стосується тих мотивів, що зумовлені особливостями суб'єкта. Тобто, рівень домагань є більш високим щодо тієї мотивації, яка стосується можливості

прояву особистості в діяльності, прийняття нею самостійного рішення. При співставленні даних щодо рівня домагань та темпераменту виявлено, що переважаючий середній рівень домагань найбільшою мірою характеризує студентів з флегматичним типом темпераменту, найменше - меланхолічним. Низький же рівень домагань найбільшою мірою притаманний холерикам та сангвінікам. Співставлення даних щодо рівня домагань та акцентуацій характеру студентів показав, що переважаючий середній рівень домагань домінує в осіб з такими акцентуаціями, як: екзальтована, гіпертимна та емотивна; найменшою мірою характеризує осіб з тривожною акцентуацією. Виявлено також, що високий рівень домагань є найбільш характерним для осіб з екзальтованою акцентуацією. Співставлення даних щодо рівня домагань та типами мислення показало, що середній рівень домагань у студентів найбільшою мірою представлений в осіб з такими типами мислення, як: абстрактно-символічне, словесно-логічне та наочно-образне; найменшою мірою такий рівень домагань характеризує осіб з креативністю.

Отже, результати проведеного нами дослідження доводять, що становлення рівня домагань певною мірою детермінуються особистісними властивостями - спрямованістю, здібностями, характером та темпераментом. Однак, виявлені тенденції потребують подальшого поглибленого дослідження на більш значущій вибірці з використанням широкого спектру показників та відповідного методичного апарату.